

Dominika Ortutayová

**Asimilace znělosti u slovenských mluvčích angličtiny
(Assimilation of voicing in Slovak speakers of English)**

Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, 59 s.

Praha, červen 2014

posudek oponenta

Předložená bakalářská práce se zabývá problematikou asimilace znělosti koncových souhlásek u slovenských mluvčích angličtiny. Na tento jev nahlíží jako na projev jazykové interference, jež ve svých důsledcích vede nerodilé mluvčí anglického jazyka ke spodobě znělosti i na místech, kde kní u rodilých mluvčích nedochází. Ve své analýze si autorka všímá několika různých faktorů, jež mohou přítomnost asimilace ovlivňovat, a to jak čistě jazykových, tak i mimojazykových (zda se jedná o slova pomocná či plnovýznamová, jaké jsou rozdíly mezi jednotlivými typy hlásek, jak se liší profily jednotlivých mluvčích).

Teoretická část práce je rozdělena do dvou základních pododdílů. V prvním autorka předkládá popis znělosti z hlediska produkčního i percepčního, představuje její koreláty (zejména přítomnost základní frekvence hlasu F_0 a aspiraci) a rozebírá distribuci znělosti v základních konsonantických skupinách. Ve druhém pododdílu se autorka zabývá problematikou asimilace znělosti v kontextu osvojování cizího jazyka. Nejprve se stručně věnuje otázce faktorů ovlivňujících průběh učebního procesu, a to především vlivu biologického věku na schopnost studenta rozpoznat a naučit se vyslovovat hlásky, které v jeho mateřštině zcela chybí, nemají stejný fonemický status, nebo se odlišují v místu či způsobu produkce. V této souvislosti autorka rovněž zmiňuje nejčastější výslovnostní chyby, kterých se slovenští mluvčí anglického jazyka dopouštějí – problémy s produkcí dentálních frikativ [θ] a [ð], fonemického velárního [ŋ] a s umístováním přízvuku (slovenští mluvčí mají na základě negativní interference ze svého mateřského jazyka tendenci přízvukovat primárně na první slabice). Z hlediska asimilace znělosti lze u slovenských studentů angličtiny ve srovnání s rodilými mluvčími poukázat na dvě základní odchylky: první je absence spodoby znělosti u [l] [r] [w] [j] po neznělých souhláskách, druhou je naopak spodoba homorganických párových souhlásek, k níž u rodilých mluvčích nedochází.

Na základě poznatků prezentovaných v obou teoretických podkapitolách autorka formuluje dvě výchozí hypotézy: 1) v případě, že se na hranicích slov střetne neznělá a znělá hlásky, bude u slovenských mluvčích docházet k asimilaci znělosti a 2) k této asimilaci bude docházet i v případě střetu dvou párových souhlásek.

Jádro autorčina výzkumu je pak založeno na rozboru nahrávek řeči osmnácti slovenských mluvčích angličtiny (devíti žen a devíti mužů) ve věku 18 až 26 let. Všem subjektům bylo zadáno ke čtení několik krátkých textů převzatých ze zpravodaje BBC. V textech byla nejprve vyhledána a označena místa na hranicích jednotlivých slov, v nichž bylo možné asimilaci očekávat. Vzhledem k nízkému počtu míst, v nichž bylo možné předpokládat výskyt progresivní asimilace, se autorka soustředila pouze na asimilaci regresivní. Takto předem identifikovaná místa (celkem 1101) byla následně zarovnána a zanalyzována v počítačovém programu Praat. Klíčovými hodnotami, na které se autorka zaměřila, byla délka trvání zkoumaných koncových a počátečních konsonant a přítomnost základní frekvence hlasu. Při rozboru cílových míst bylo rovněž třeba vzít v potaz silnou tendenci slovenských mluvčích glotalizovat na počátcích slov začínajících samohláskou; přítomnost rázu byla proto vždy zaznamenána a hodnocena jako přítomnost neznělé souhlásky. Získaná data byla zpracována a statisticky vyhodnocena pomocí testů t-test a ANOVA.

Výsledky rozboru potvrdily oba výchozí předpoklady. Ukázalo se, že v průměru po 59% doby svého trvání byly koncové konsonanty realizovány zněle; lze proto říci, že u slovenských mluvčích dochází ke spodobě znělosti ve velmi výrazné míře. Rovněž bylo zjištěno, že tendence k asimilaci u těchto mluvčích klesá, pokud dané slovo končí na souhláskovou skupinu. Nejsilněji se tendence asimilovat projevila u gramatických slov začínajících na znělou souhlásku; u slov lexikálních byla tato tendence o něco nižší. Zajímavým zjištěním byla přítomnost znělosti i u koncových konsonant následovaných rázem a počáteční samohláskou (znělost byla zaznamenána v průměru po 10% trvání segmentu). V souladu s druhým předpokladem bylo rovněž zjištěno, že v projevu zkoumaných mluvčích k asimilaci zřetelně dochází i u homorganických párových souhlásek (v průměru po necelých 66% délky trvání koncové hlásky).

V bakalářské práci Dominiky Ortutayové je nutno ocenit především množství práce odvedené na analýze zdrojového materiálu (zarovnávání segmentů, zpracování číselných dat, zhodnocení statistické významnosti nalezených rozdílů). Kvalitu práce bohužel oslabují některé jazykové nedostatky, mezi které patří velice časté chybování ve členech (zejména nadužívání určitého členu, ale i vynechávání členu neurčitého: kupř. *according to the Möbius' research* – str. 16, *capacity of the people to learn a second language* – str. 20, *from technical point of view* – str. 12, užití určitého a vynechání neurčitého členu ve výčtech na str. 29 a 31 atp.), volba nevhodných předložkových vazeb (opakované *take in account* namísto *take into account*, *similarly as* namísto obvyklého *similarly to*, *consist in* namísto *consist of*) a dalších negramatických či ne zcela přirozených formulací (*Then the assimilation process is described in more detail* – str. 10, *not only ... yet also* – str. 12, *there is an exactly reverse pattern* – str. 13, *our tendencies again correspond with the one's of Möbius' (2004) research* – str. 45). Některé z praktických pasáží by rovněž mohly být vyloženy o něco přesněji či explicitněji – např. počet čtených textů v nahrávkách (str. 32) či hodnocení asimilace v okolí rázů na str. 49 (*asimilation of voicing in voiceless-voiceless environments*).

K práci bych ráda vnesla následující dotazy:

- Co se míní formulací „[i]n English the distinction is more marking“ na str. 27?
- Jakým způsobem byly zpracovávány/započítávány případy, v nichž subjekt již jednou přečtený úsek zopakuje (kupř. proto, že se chce opravit – viz mluvčí zmiňovaná na str. 48)?
- Proč bylo rozhodnuto do výzkumu zařadit i již zmiňované případy glotalizace?

Závěr:

Přes jisté jazykové nedostatky splňuje bakalářská práce Dominiky Ortutayové požadavky na tento typ práce kladené. Doporučuji ji proto k obhajobě a předběžně hodnotím známkou *velmi dobrou až výbornou*.

Mgr. Jiřina Popelíková

V Praze dne 16. 6. 2014